

מדינת ישראל
משרד החינוך
קליטת תלמידים עולים
מנהל החינוך הדתי

חוברת ללימוד הלכה לתכנית תלי"ה

חלק ה – חודשים אייר-סיון – ספירת העומר, שבועות, גאולת ישראל

לשנת הלימוד תשע"ט
ליקט וערך – ברוך מיכאלי

תוכן

2	מבוא
3	חלוקת שעות הלימוד ע"פ נושאי הלימוד
4	מעגל השנה
4	ספירת העומר
6	חג הביכורים
6	לימוד בליל שבועות
7	קריאת התורה – עשרת הדברות
7	ימי בין המייצרים
8	שמיעת מוזיקה בשלושת השבועות
8	טיולים, נופש ובריכה בשלושת השבועות
8	ברכת 'שהחיינו' בשלושת השבועות
9	תספורת בשלושת השבועות
11	המילון שלי

מבוא

מורים יקרים, שלום רב לאהבי תורתך,

כמה נפלא שאנו זוכים לעסוק ביישום הגאולה ובחיזוק ידיעת ההלכה בקרב התלמידים העולים. מטרת תכנית תלי"ה-תגבור לימודי היהדות בקרב תלמידים עולים, הינה סיוע למורים בחיזוק הזהות היהודית ציונית דתית.

החוברת זו הינה חוברת מקראה, שבה מצויים "סמני דרך" והמלצות לדרכי ההוראה והעשרה, בהתאם לקבוצת הלומדים, ארץ מוצא, מאפייני תרבות, אורח חיים תוך התחשבות בתהליך בו הם מצויים ברכישת השפה.

אנו יודעים כי ההתמודדות במאפייני שפת ההלכה והמקרא המהווה לעיתים קושי נוסף לתלמידים עולים, לכן לפניך מספר דגשים:

אתגר השפה- שוני בין התלמידים בתהליך רכישת השפה. לעיתים חלק מהתלמידים כבר רכש את השפה לצד מי שטרם רכש את השפה או שעדיין קיים לו קושי מסויים. לכן, לצד הכתוב בספרי ההלכה והציטטות ממקורות שונים, הוספנו בתחילת כל פיסקה שאלת הכוונה, ובתוך הטקסט, הוספנו לעיתים ביאור בשפה קלה יותר. מאחר ותוך כדי לימוד ההלכה התלמידים גם רוכשים אוצר מילים בעברית ובשפת ההלכה, הוספנו בסוף החוברת את העמוד-המילון שלי, כדי שהתלמידים יכתבו לעצמם את המילים החדשות והמונחים החדשים שהם רוכשים תוך כדי הלימוד. חשוב מאוד שתכוון אותם להשתמש בעמוד זה.

אתגר המנהגים- התלמידים העולים מגיעים מתפוצות שונות, ואיתם מנהגים שונים. זו הזדמנות נפלאה, לחיבור אל 'בית ספר רב תרבותי', הזדמנות לחשיפת המנהגים השונים בפני כלל התלמידים, ועל כן פעמים רבות, אנו מציעים לקיים דיון ולשתף את החברים בכתה במנהגי התלמידים ועדתם. עם זאת, התלמיד צריך לדעת את ההלכה הנהוגה בעדתו, ועל כן השתדלנו להביא בחוברת את שיטות הפסיקה השונות. המורה, שבכיתתו תלמידים עולים מתפוצות שונות יחשוף אותם לכלל הדעות, **אולם במבחן ובחידון, התלמידים ישאלו על הנהוג בעדתם ועל ההלכה הפסוקה למנהגם**

שילוב והלימה לתכנית הלימודים בהלכה- בעמודים הבאים מצורפת טבלה, שמציגה את הנושאים שבחוברת בהשוואה לתכנית הלימודים בהלכה, זאת על מנת שהמורה יוכל להשתמש בידע שלהם הנלמד בכתה, לתת לתלמידים אלה הזדמנות להוביל את הלימוד ולחזק את הקשר שבין שני השיעורים.

דרכי הוראה

למידה ברוח "לב לדעת", חשוב לנו מאוד שהלמידה תהיה בדרך 'אחרת', בגישת הלימוד של 'לב לדעת'. אמנם, לימוד הלכה דורש לעיתים למידה פרונטלית, אך היא מאפשרת פעמים רבות לשלב דרכי למידה מגוונות ובאמצעים חלופיים. בחוברת קיימת הדגשה ביחידות שרצוי מקומות לשלב בהם דיון או דיווח הדדי. כמו כן, שילבנו קישורים לשימוש במדיות נוספות על הכתוב, ובסוף כל יחידת לימוד קיימת אפשרות לתלמיד לסכם לעצמו את הידע שרכש.

הסימנים בחוברת

מראה על ציטוט מתוך ספר הלכה או מקור הלכתי, בד"כ תוך הזכרת שם המקור. בד"כ הציטוט יופיע בגופן גדול יותר, כאשר הטקסט הנו בכניסה גדולה יותר בעמוד הדף. רוב הציטוטים בחוברת זו, אא"כ צויין אחרת, הנם מתוך אתר 'פניני הלכה' של הרב

מלמד.

מכוון לדיון או לדיווח הדדי. מתוך רצון ליצירת קבוצת לימוד, להגביר את המשמעותיות של הלימוד לתלמידים, ולחבר בין הלימוד לנוהג בבית או בבית הכנסת בו מתפללים התלמידים, אנו ממליצים למורים לשלב דרך זו בתהליך הלימוד.

מכוון לשאלה לחשיבה, ברמה האישית, הקבוצתית או הכיתתית.

מסמן ציטוט מתוך התנ"ך, בד"כ בגופן גדול יותר.

ברקוד המאפשר לתלמידים לסרוק באמצעות הטלפון ולצפות בסרטון. לרוב ליד הברקוד יהיה גם קישור [במילים או בתמונה] לאפשר למורה להקרין את הסרטון בכיתה

גופן קטן בטקסט – טקסט שאינו במקור ששילבנו בתוך ציטוט הלכתי, כשאלה מכוונת או כביאור למילים קשות [כאשר הכתוב הנוסף הנו ביאור הוא יבוא בתוך סוגריים []].

חלוקת שעות הלימוד ע"פ נושאי הלימוד

מספר שיעורים מומלץ	הנושא	תקופה
1	יום ירושלים	סוף אייר
1-2	שבועות	תחילת סיון
2-3	שלושת השבועות	סוף סיון

מעגל השנה

ספירת העומר

"וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבֵּיאֲכֶם אֶת-עֹמֶר הַתְּנוּפֶה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה".

אנו קוראים בתורה [ויקרא כ"ג, ט"ו] על אותה מצווה יקרה של ספירת הימים המיוחדים שבין פסח ושבועות. המיוחד בימים אלה, שהנם ימים של התעלות, מחג הגאולה הפיזית ממצריים, לחג הגאולה הרוחנית בקבלת התורה.

ימים אלה מטבעם היו צרכים להיות ימים של שמחה, אולם ברבות הימים והאסונות שבאו על עם ישראל, הפכו ימים אלה לימים של ציון האבל על מותם של תלמידי ר' עקיבא.

ב"ה, אנחנו זוכים לחיות בדור של גאולה. בדור זה אנו רואים בתחילת שינוי בימים אלה, חזרה לטבעם הראשון. בצמידות לפסח-חג הגאולה ממצרים, אנחנו הוספנו בדורנו את 'יום העצמאות', יום חג על ראשית גאולת ישראל וחזרתם לארץ ישראל ומדינת ישראל. כך גם בכ"ח אייר, בקירוב לחג השבועות, החג שאנו חוגגים לעצמאות הרוחנית שלנו בקבלת התורה, אנו מציינים את חזרתנו לירושלים עיר קדשנו, בתפילה שנראה בהשלמת בניינה ובניין בית המקדש במהרה בימינו.

כתוצאה מכך, אנו זוכים בדורנו להוסיף שני ימי שמחה בתוך ימי ספירת העומר, שני ימים בהם אנו אומרים הלל ומודים לה' יתברך על הניסים להם אנו זוכים.

מאחר וחוברת זו תגיע אליכם לאחר ל"ג בעומר, לא נתייחס בה להלכות ספירת העומר ולהלכות יום העצמאות, אך כן למועדים האחרים הבאים עלינו לטובה.

יום ירושלים

בשנת תשכ"ז [1967] החליטו ארצות האוייב המקיפות אותנו לצאת למלחמה נגד ישראל. המצב היה נואש. הבדיחה העצובה שנשמעה אז גרסה 'האחרון שיוצא שיכבה את האור'. כה רב היה היאוש והפחד של האזרחים. אנשים חפרו שוחות בחצרות ביתם. מילאו שקי בד בחול להגן על בלוני הגז ומיכלי הדלק. האזרחים חוייבו לכסות את חלונות ביתם בשמיכות או בריסטלים שחורים כדי שלא יצא כלל אור מהבית בשעות הלילה. אזרחים רבים גויסו לצבא במסגרת המילואים, והמבוגרים גויסו להג"א. לאחר שלושה שבועות שכוננו 'ימי ההמתנה'. פרצה המלחמה, בה ה' חולל נס גדול וצה"ל הקטן ניצח את צבאות ערב הגדולים ממנו פי כמה וכמה.

כל מי שהביט נכוחה, אם רק היה ניצוץ של אמונה בליבו, ראה עין בעין את דברי תורתנו הקדושה (דברים כג, טו) ('כִּי ה' אֱלוֹהֶיךָ מִתְּהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מִחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלִתֵּת אִיבֶיךָ לְפָנֶיךָ'. הניצחון הגדול הזה היה ממש נס גלוי.

פניני הלכה

כדי להודות לה' ולפרסם את הנס, קבעה הרבנות הראשית, בראשות הרב איסר יהודה אונטרמן והרב יצחק ניסים, את יום כ"ח באייר שבו שוחררה ירושלים העתיקה ומקום המקדש, כיום הודאה ושמחה לכל ישראל. ותקנו לומר בו אחר תפילת שחרית הלל בברכה. השתתפו בהחלטה ותמכו בה גם הרב זווין והרב ישראלי.

בתי הספר התיכוניים בחמ"ד, נוהגים ביום זה לעלות יחד עם תנועות הנוער הדתיות לירושלים לריקוד דגלים, תהלוכה חגיגית העוברת ברחובות ירושלים, ומסתיימת בבמות נפרדות לבנים ובנות, בהם שומעים התלמידים דברי תורה, ורוקדים לצלילי אמנים ולהקות חסידיות.

שתפו את חבריכם, כיצד ציינתם את יום ירושלים או יום העצמאות כשהייתם בחוץ לארץ.

לזכור להמשך הלימוד - מה התחדש לי בשיעור זה?

חג השבועות

"שְׁבַעַת שְׁבַעַת תִּסְפֹּר לָךְ, מֵהַחֵל חֲרַמְשׁ בְּקֵמָה תַּחֵל לִסְפֹּר שְׁבַעַת שְׁבַעַת. וְעִשִּׂית חַג שְׁבַעַת לַה' אֱלֹהֶיךָ". (דברים טז, ט-י)

ארבעה שמות ישנם לחג: א) חג השבועות, שנאמר (דברים טז, ט-י): "וְעִשִּׂית חַג שְׁבַעַת לַה' אֱלֹהֶיךָ". ב) 'חג הקציר', שנאמר (שמות כג, טז): "וְחַג הַקְּצִיר בְּכוֹרֵי מַעֲשֵׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בְּשָׂדֶךָ". ג) יום הביכורים, שנאמר (במדבר כח, כו): "וּבְיֹמֵם הַבְּכוֹרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה' בְּשִׁבְעַתִּיכֶם". ד) 'עצרת' – שמו בדברי חכמים. ונתחיל לבאר את השם העיקרי: חג השבועות.

פניני הלכה

זמנו של חג השבועות מיוחד, שכל החגים חלים בתאריך מסוים, חג הפסח בט"ו בניסן, ראש השנה בא' תשרי, יום הכיפורים בי' תשרי, חג הסוכות בט"ו תשרי. אבל זמנו של חג השבועות אינו תלוי בתאריך, אלא נקבע על פי ספירת העומר. זמנו של קרבן העומר ביום שלמחרת החג הראשון של פסח, ומאותו יום סופרים שבעה שבועות, שהם ארבעים ותשעה ימים, ולמחרת ביום החמישים חוגגים את חג השבועות. וזהו שנאמר (ויקרא כג, טו-טז): "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבִּיאָכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֵׁבַע שָׁבָתוֹת תְּמִימַת תְּהִינָה. עַד מַמְחֲרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהַקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה'". וכן נאמר (דברים טז, ט-י): "שְׁבַעַת שְׁבַעַת תִּסְפֹּר לָךְ, מֵהַחֵל חֲרַמְשׁ בְּקֵמָה תַּחֵל לִסְפֹּר שְׁבַעַת שְׁבַעַת. וְעִשִּׂית חַג שְׁבַעַת לַה' אֱלֹהֶיךָ". ואמנם כיום חג השבועות חל תמיד בו' בסיוון, אולם זה מפני שנתבטלה הסמיכה ואנו מקדשים את החודשים על פי החשבון. אבל בזמן שבת הדין היו מקדשים את החודשים על פי ראיית מולד הירח, זמנו של החג היה יכול לצאת גם בה' בסיוון או בז' בסיוון.

חג הביכורים

שתי סיבות לכך שאחד משמות החג הוא חג הביכורים. הראשונה, שבחג השבועות מקריבים את 'שתי הלחם' שהיו עשויים מחיטים של השנה החדשה. ונקראו ביכורים, מפני שהיו המנחה הראשונה שהביאו מהתבואה של השנה החדשה.

המשמעות השנייה של יום הביכורים, שלאחר שהקריבו את 'שתי הלחם' מגיע זמנה של מצוות הביכורים. בזמן שבית המקדש היה קיים, היתה מוטלת מצווה על כל מי שיש לו שדה וגדלים בו פירות משבעת המינים, להביא את פירות הביכורים למקדש וליתנם לכהנים.

זמן מצוות הבאת הביכורים מתחיל לאחר סיום הקרבת 'שתי הלחם' של חג השבועות, ומסתיים בחנוכה (משנה בכורים א, ג; ו). נמצא אפוא שפירות הביכורים הראשונים שהובאו משיבולי חיטה ושעורה, הובאו בחג השבועות, ועל כן נקרא שמו 'יום הביכורים'.

לימוד בליל שבועות

רבים נוהגים ללמוד תורה בשמחה במשך כל ליל חג השבועות. יסודו של המנהג מבואר בזוהר (ח"ג צח, א): "חסידי הראשונים לא היו ישנים באותו הלילה והיו עוסקים בתורה... כך אמר רבי שמעון בשעה שהתכנסו החברים אצלו בלילה, הבה ונתקן את תכשיטי הכלה, כדי שתימצא מחר אצל המלך בתכשיטיה כראוי לה". ועוד מסופר בזוהר (ח"א ח, א): היה רבי שמעון וכל החברים מרננים ברננת התורה, וכל אחד מהם היה מחדש דברי תורה. והיה רבי שמעון שמח ועמו כל שאר החברים".

עוד טעם אמרו למנהג, שבאותו היום שקיבלו ישראל את התורה, האריכו בשינה, והיה צריך משה רבנו להעירם לקראת מתן תורה, שנאמר (שמות יט, יז): "וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת הָעָם לְקִרְיַת הָאֱלֹהִים מִן הַמַּחֲנֶה וַיְתִיצְבוּ בְּתַחְתִּית הָהָר". והיה בכך פגם, שלא התכוננו וציפו כראוי למתן תורה (שהש"ר א, נו). כדי לתקן חטא זה נוהגים לעסוק בתורה כל הלילה מתוך צפייה וכיסופים לאור מתן התורה שחוזר ומתגלה בכל שנה בחג השבועות.

בתחילה רק חסידים יחידים היו נוהגים ללמוד בלילה, ולפני כארבע מאות שנה, בעקבות דברי האר"י, החל המנהג להתפשט עד שהפך לנחלת רבים. אמנם הזהירו המקובלים מאוד שהנשאים ערים יעסקו בתורה כל הלילה בלא לבטל את זמנם בדברים בטלים (בן איש חי במדבר ג).

מכל מקום אין חובה לקיים מנהג זה, ומי שקשה לו להישאר ער ולעסוק בתורה כל הלילה, רשאי לישון. ויש מגדולי הרבנים שהעדיפו לישון בליל חג השבועות, כי שיערו בעצמם שאם יישארו ערים כל הלילה, לא יוכלו לכוון כראוי בתפילת שחרית ומוסף, או שלא יוכלו ללמוד בלילה בערנות מספקת, או שיאלצו לעסוק בהשלמת שעות שינה עד שהדבר יגרום לביטול תורה, או שלא יוכלו לשמוח כראוי בחג בהיותם עייפים.

אולם הנשאים ערים סוברים, שגם אם הלימוד בלילה אינו איכותי כל כך וקשה לכוון בתפילת שחרית, יש במנהג הקדוש הזה ביטוי לאהבת ה' ואהבת התורה, ואדרבה יש בו מעלה מיוחדת של מסירות נפש לכבוד שמיים ולכבודה של כנסת ישראל. ונכון לכל אדם לבחור את מנהגו לשם שמיים.

יש לך חוויות מלימוד ליל שבועות? זוכרים לימוד מיוחד שהשתתפתם בו? כדאי שתשתפו את חבריכם לקבוצה בחוויות אלו.

קריאת התורה – עשרת הדברות

תקנו חכמים לקרוא בחג השבועות בפרשת מעמד הר סיני ועשרת הדיברות. וכמו בכל החגים, תקנו חכמים להעלות לתורה חמישה עולים. מעיקר הדין על פי תקנת חכמים, מוציאים ספר תורה אחד והמפטיר הוא אחד מחמשת העולים. אלא שכתבו הגאונים שנוהגים להוציא שני ספרי תורה, בראשון קוראים חמישה עולים כמבואר במשנה, ובשני קוראים למפטיר בפרשת קרבנות החג שבפרשת פנחס.

[על מסורת ומנהגים בחג השבועות](#)

אמרו חכמים שהקריאה במעמד הר סיני ביום חג השבועות חשובה במיוחד. "אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: בְּנֵי, הֲיִי קוֹרֵין אֶת הַפְּרָשָׁה הַזֹּאת בְּכָל שָׁנָה, וְאֲנִי מַעֲלָה עִלְיֵכֶם כְּאִילוֹ שְׂאֵתֶם עוֹמְדִים לִפְנֵי הַר סִינִי וּמִקְבְּלִין אֶת הַתּוֹרָה" (פסיקתא דרב כהנא יב).

וכיוון שכך, נהגו לקרוא את עשרת הדיברות שבחג השבועות בטעם עליון. כלומר, בקריאה לפי הטעמים הרגילים שכתובים בחומשים, חלוקת נגינת הקריאה היא לפי הפסוקים, ובטעם עליון חלוקת הנגינה לפי המצוות.

רבים נוהגים לעמוד בעת קריאת עשרת הדיברות, זכר למעמד הנכבד והנורא, שכל השומע את עשרת הדיברות בציבור כאילו מקבל פני שכינה. מנהג זה נזכר לראשונה בתקופת הראשונים לפני כשמונה מאות שנה, אולם רק בתקופת האחרונים נעשה רווח ברוב קהילות ישראל. כך נוהגים כל האשכנזים וחלק מהספרדים.

לזכור להמשך הלימוד- מה התחדש לי בשיעור זה?

ימי בין המיזרים

פתחנו את החוברת בימים אלה, בהם אנחנו נמצאים כבר ב"ה בראשית צמיחת גאולתנו, ונחתום את החוברת, בהלכות הקשורות בתקופה בה נהיה כבר בחופשה הגדולה, הימים המזכירים לנו את חורבן בית המקדש ותחילת גלות עם ישראל – ימי בין המיזרים.

שלושת השבועות, שמתחילים מליל י"ז בתמוז ונמשכים עד תשעה באב, הם ימים של צער, שעליהם נאמר (איכה א, ג): "כָּל רִדְפֵיהֶּ הַשִּׁיגוּהָ בֵּין הַמְּצָרִים". לכן המליצו חכמים לנקוט במשנה זהירות בימים אלו שמועדים לפורענות, למשל, ההולכים לטיול או לרחוץ בים, אף שתמיד צריכים להיזהר ולשמור את הנפש, בימים אלו יזהרו יותר (עי' איכ"ר א, כט).

פנינו הלכה

כדי לציין את אופיים של הימים הללו, תקנו חז"ל לקרוא בשלוש השבתות שבין המצרים הפטרות העוסקות בפורענויות, ובשבע השבתות שאחר תשעה באב הפטרות של נחמה (שו"ע תכח, ח, עפ"י פסיקתא).

אף שחז"ל לא תקנו תקנות מיוחדות לציין את הצער והאבלות של שלושת השבועות, נהגו ישראל להימנע בכל שלושת השבועות מריקודים ומחולות, ונמנעים מלברך בהם 'שהחיינו'.

יש מנהגי אבלות שנהגו במקצת הקהילות. יוצאי אשכנז וחלק מהספרדים, ובתוכם יוצאי מרוקו וג'רבה, נוהגים שלא להסתפר בשלושת השבועות. שאר הספרדים נוהגים להחמיר בזה בשבוע שחל בו תשעה באב בלבד. כך גם לגבי נישואין, נהגו האשכנזים והתימנים ורוב הספרדים, שלא לערוך נישואין בכל שלושת השבועות, ושאר הספרדים מקילים בזה, ורק מראש חודש אב אין עורכים נישואין.

שמיעת מוזיקה בשלושת השבועות

נראה למעשה לפי הדעה המקילה, שיש לחלק את השירים לשלושה חלקים. האחד הוא שירי שמחה, כדוגמת שירי חתונה. השני, שירים שאין בהם לא שמחה מיוחדת ולא עצב מיוחד, ובכללם רוב השירים כיום, וכן רוב היצירות הקלאסיות. השלישי, שירים עצובים כדוגמת שירי אבל על אדם שמת או על החורבן.

מתחילת שלושת השבועות, יש להימנע משמיעת החלק הראשון, והוא שירי שמחה. ומראש חודש אב, יש להימנע גם משמיעת החלק השני האמצעי, ורק את החלק השלישי הכולל שירים עצובים מותר לשמוע. עוד נראה, שכאשר שומעים מוזיקה בקול רם, גם כאשר היא סתמית, העצמה נותנת לשיר חגיגות, והרי הוא נעשה כשיר של שמחה. לכן גם שירים שמותר לשמוע בשלושת השבועות, אסור לשמוע בקול רם.

[זרב קרליבר בשיר
על אלה אני בוכיה'](#)

טיולים, נופש ובריכה בשלושת השבועות

יש אומרים שצריך להימנע מטיולים ורחצה בים או בריכה בשלושת השבועות, כדי למעט בתענוג בימי בין המצרים. ועוד, שאלו ימים מועדים לפורענות וצריך להימנע בהם מדברים שעלולים לסכן את הנפש.

אולם להלכה אין בזה איסור, מפני שמה שאמרו חז"ל למעט בשמחה הוא מראש חודש אב, אבל לפני כן אין איסור לעשות דברים שיש בהם הנאה ותענוג, ורק מאירועי שמחה מיוחדים יש להימנע, כגון מקיום מסיבות, קונצרטים וריקודים. לפיכך, מותר לטייל, לרחוץ ולנפוש בבית מלון עד סוף חודש תמוז. ולגבי החשש מדברים שיש בהם סכנה, אין מדובר בחשש שמשנה את כללי הזהירות הנדרשים במשך כל השנה. לפיכך, מותר לקיים טיולים וכדומה בשלושת השבועות, ויש להקפיד בהם במשנה זהירות על כללי הבטיחות שצריך לשמור בכל השנה.

ומשנכנס אב ממעטים בשמחה, ולכן צריך להימנע מטיולים ובילויים שעיקרם לתענוג ושמחה. וטיול או נופש שנועדו בעיקר לצורך לימודי או בריאותי – מותר לקיים בתשעת הימים. וכן לגבי רחצה בבריכה או בים, אם המגמה לשם בילוי – אסור, ומי שמסיבות בריאותיות הורו לו לשחות – מותר אף בתשעת הימים.

ברכת 'שהחיינו' בשלושת השבועות

היו מגדולי הראשונים שלא אכלו פרי חדש ולא קנו בגד חדש בשלושת השבועות, כדי שלא לברך עליהם 'שהחיינו', שאמרו, איך נברך "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה" בזמן של פורענות (ספר חסידים תת"מ). ואף שהיו מגדולי הפוסקים שסברו שאין צריך להיזהר בזה (ט"ז, גר"א), מכל מקום במשך הדורות נתפשט המנהג להחמיר

שלא לברך 'שהחיינו' בימי בין המצרים. לפיכך נזהרים שלא לאכול פרי חדש שצריך לברך עליו 'שהחיינו', ואין קונים בגד חדש שמברכים עליו 'שהחיינו'.

אבל דברים שאין מברכים עליהם 'שהחיינו', מותר לקנות עד סוף חודש תמוז. למשל, מותר לקנות גרביים או גופיות, שהואיל ואינם חשובים כל כך, אין מברכים עליהם 'שהחיינו'. וכן מותר לנוהגים שלא לברך 'שהחיינו' על נעליים לקנותם.

כן מותר לקנות בגד חשוב שצריך תיקון כדי ללבושו אחר תשעה באב, שהואיל ובעת הקנייה אי אפשר ללבושו, ממילא אין מברכים עליו בשעת הקנייה 'שהחיינו'. לנוהגים לברך 'שהחיינו' בעת לבישת הבגד (וכך המנהג הרווח), מותר לקנות בגד חדש בשלושת השבועות, ובתנאי שילבשוהו אחר תשעה באב ואז יברכו עליו 'שהחיינו'. ומשכנס אב ממעטים במשא ומתן, ואף כשאין מברכים על הקנייה 'שהחיינו', נכון להימנע ממנה.

תספורת בשלושת השבועות

תקנו חכמים שלא להסתפר ולא לכבס בגדים בשבוע שחל בו תשעה באב, וכן נפסק ב'שולחן-ערוך' שלא להסתפר מתחילת השבוע שחל בו תשעה באב, וכן נוהגים רבים מהספרדים. וגם קטנים שהגיעו לחינוך אסור לספר, כדי לחנכם להתאבל על החורבן. ונוהגים שלא לספר אפילו קטנים שלא הגיעו לחינוך, כדי לבטא את עגמת הנפש של הימים הללו.

יוצאי אשכנז וחלק מהספרדים, ובתוכם יוצאי מרוקו וג'רבה והנוהגים על פי האר"י, נוהגים להחמיר באיסור תספורת בכל שלושת השבועות ומנהג תוניס ואלג'יר שלא להסתפר מר"ח עפ"י מהר"י עייאש.

מותר לאשה לקצר את שער ראשה שמפני אריכותו התחיל לצאת מכיסוי הראש.

לכבוד ברית מילה, מותר לאבי הבן, לסנדק ולמוהל, להסתפר עד שבוע שחל בו תשעה באב.

ראוי לחתן בר מצווה שלא להסתפר בימים אלו, מפני שהוא יכול להסתפר לפני י"ז בתמוז. אבל אביו של חתן בר המצווה שרגיל להתגלח בכל יום, יכול להתגלח לקראת סעודת בר המצווה של בנו עד שבוע שחל בו תשעה באב.

מותר להסתרק גם בשבוע שחל בו תשעה באב. נחלקו האחרונים אם מותר לגזוז ציפורניים בתשעת הימים, אולם לכבוד שבת מותר

גילוח בשלושת השבועות

כפי שלמדנו, מנהג האשכנזים וחלק מהספרדים, שלא להסתפר בכל שלושת השבועות, אולם לגבי גילוח הזקן התעוררה שאלה.

לדעת הרבה פוסקים אין הבדל בין תספורת לגילוח, ושניהם אסורים במשך כל שלושת השבועות וכן נוהגים רוב בחורי הישיבות והמדקדקים במצוות.

אולם יש סוברים שלכתחילה ראוי להתגלח בכל ערב שבת בשבתות שלפני ראש חודש אב (עפ"י מ"א ופמ"ג). יש שהתירו להתגלח כל יום עד ראש חודש אב, הואיל ואין בזה שמחה, וכל המנהג שלא להסתפר נוגע לתספורת שיש בה חגיגות מסוימת ולא לגילוח שאין בו שום חגיגות אלא רק הסרת ניוול. המיקל בזה יש לו על מי לסמוך

ואין למחות בידו. ובמיוחד שכיום חיים בארץ בני כל העדות, ורבים מהספרדים מקילים בזה. כשיש ספק באשר למנהג אשכנז, אפשר להתחשב במנהג הספרדים. למעשה, נכון שכל אדם ינהג כאביו, בין להקל ובין להחמיר, שאם לא כן נמצא שהוא פוגע בכבודו.

אמנם מראש חודש אב, ואפילו לקראת שבת חזון, ברור שעל פי מנהג אשכנז וחלק מהספרדים אין להתגלח.

בשבוע שחל בו תשעה באב, לכל הדעות והמנהגים, אסור להסתפר ואין היתר להתגלח.

[שיעור קצר על
י"ז בתמוז](#)

לזכור להמשך הלימוד - מה התחדש לי בשיעור זה?

**בעז"ה נשוב וניגאל
וכשם שהתאבלנו על חורבנה של ירושלים
נזכה לשוב ולראות בהשלמת בניינה
במהרה בימינו**

המילון שלי

המילה	למדתי אותה בנושא	הביאור בעברית